

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณา บุหรี่ปัฟฟาทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ชัยวัฒน์ นาแหลม, วท.บ.*

นันทน์ภัส เกตน์โกศลย์, พร.ด.** และ ธริสรา จิรเสถียรพร, Ph.D.**

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย การดำเนินงาน 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟาทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อจัดทำแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สุขศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วย Intervention Mapping (IM) และ ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และประเมินคุณภาพโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟาทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สุขศึกษา จำนวน 4 แผนกิจกรรม โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที บูรณาการเข้ากับรายวิชาสุขศึกษา รายวิชาพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ตามบริบทของสถานศึกษา มุ่งเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริง และการมีส่วนร่วมของนักเรียน จากเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟาทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยกลวิธีทางสุขศึกษาต่าง ๆ สำหรับการประเมินคุณภาพของโปรแกรมจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($M=4.64$, $SD=0.43$)

คำสำคัญ: บุหรี่ปัฟฟา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การรู้เท่าทันสื่อ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

*นิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพและสุขศึกษา ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Corresponding E-mail: chaiwat.nal@ku.th

(Received: May 6, 2025; Revised: August 16, 2025; Accepted: September 1, 2025)

Developing an Active Learning Management Program to Promote Media Literacy Skills in E-Cigarette Advertising Media on Internet Network among Junior Secondary School Student

Chaiwat Nalaem, B.Sc.*

Nannapat Ketkosan, Ph.D.** & Tharisara Chirasatienpon, Ph.D.**

Abstract

This descriptive research aims to develop a learning management program to enhance media literacy skills among junior secondary school students. The study was conducted in two phases: **Phase 1** involved developing an active learning management program to promote media literacy regarding electronic cigarette advertising on the internet among junior secondary school students. The program was designed based on the concept of media literacy combined with active learning, in order to create a health education learning activity plan aimed at behavioral change using the Intervention Mapping (IM) approach. **Phase 2** focused on assessing the quality of the program by key informants. Research instruments included a tool quality assessment form for data collection instruments, with the program being evaluated by three experts selected through purposive sampling. Data were analyzed using descriptive statistics, namely the mean (*M*) and standard deviation (*SD*). The results revealed that the active learning management program to enhance media literacy on electronic cigarette advertising via the internet for junior secondary school students consisted of four health education learning activity plans. The activities were conducted once a week, each lasting 50 minutes, and were integrated into health education courses, student development subjects, or other activities according to the school context. The learning process emphasized hands-on student engagement and participation, focusing on the content of media literacy related to electronic cigarette advertising on the internet, utilizing various health education strategies. Overall, the expert evaluation indicated that the program was of very high quality. ($M=4.64$, $SD=0.43$)

Keywords: E-Cigarette Active Learning Management Media Literacy Junior Secondary School Student

* Master of Science Student in Health Promotion and Health Education, Department of Physical Education, Faculty of Education, Kasetsart University

** Faculty of Education, Kasetsart University

บทนำ

การสูบบุหรี่ไฟฟ้า ถือเป็นปัญหาสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย บุหรี่ไฟฟ้ามีผลกระทบต่อสุขภาพไม่ต่างจากการสูบบุหรี่ทั่วไป (World Health Organization, 2023) โดยมีสารเคมี และนิโคติน (U.S. National Institute on Drug Abuse, 2024) ซึ่งสามารถก่อให้เกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ เช่น โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง และโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โดยเฉพาะในผู้ที่เริ่มสูบตั้งแต่อายุยังน้อย (Centers for Disease Control and Prevention, 2024) นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อระบบการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของเยาวชน ทำให้มีความเสี่ยงสูงในการเสพติดนิโคตินซึ่งอาจนำไปสู่การใช้บุหรี่หรือสารเสพติดอื่น ๆ ในอนาคต (มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาเยาวชน, 2560; ไพฑูรย์ สอนทน และคณะ, 2566) ปัจจุบันบุหรี่ไฟฟ้านั้นยังเข้ามามีอิทธิพลต่อการบริโภคยาสูบเพิ่มเข้ามาอีกด้วย จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2564 พบประชากรไทยที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าจำนวน 78,742 คน คิดเป็นร้อยละ 0.14 ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีจำนวนทั้งหมด 57 ล้านคน เป็นคนที่สูบทุกวัน 40,724 คน และสูบแบบไม่ทุกวัน 38,018 คน โดยผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า 24,050 คน อายุระหว่าง 15 - 24 ปี และส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และภาคกลาง 47,753 คน (ศรัณญา เบญจกุล, 2564) และจากผลสำรวจการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบ Global Youth Tobacco Survey : GYTS ปี พ.ศ. 2565 ของประเทศไทย ในกลุ่มนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 13 - 15 ปี พบว่า เด็กและเยาวชนสูบบุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มสูงขึ้นถึง 5.3 เท่า จากร้อยละ 3.3 ในปี พ.ศ. 2558 เป็นร้อยละ 17.6 ในปี พ.ศ. 2565 (กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ, 2568) ถือว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ขณะที่คนไทยที่รู้จักบุหรี่ไฟฟ้า มีทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้านั้นคนส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าบุหรี่ไฟฟ้ามีอันตรายมากกว่าบุหรี่ธรรมดา และปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้า คือ การโฆษณาที่เจาะจงกลุ่มนักสูบหน้าใหม่ที่เป็นเด็กและเยาวชน

ในยุคดิจิทัลที่สื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน การรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก และเยาวชน ซึ่งมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) อย่างแพร่หลาย บุหรี่ไฟฟ้าได้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการโฆษณาผ่านทางสื่อออนไลน์ในหลาย ๆ รูปแบบ ทั้งการทำการตลาดโดยใช้เซเลบ (Celebrity) หรืออินฟลูเอนเซอร์ (Influencers) (ภัณฑิรา ปริณูญารักษ์ และคณะ, 2565; เกสรี สมประสงค์, 2567) ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว การโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าเหล่านี้มักใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การสร้างภาพลักษณ์ที่ทันสมัยและน่าสนใจ หรือการนำเสนอว่าบุหรี่ไฟฟ้าเป็นทางเลือกที่ปลอดภัยกว่าการสูบบุหรี่ทั่วไป ซึ่งถือเป็นการบิดเบือนข้อมูลที่อาจจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติของเยาวชนในการเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้า ในขณะเดียวกันกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น กำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่เต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็นและมีความเสี่ยงที่จะถูกชักจูงจากสื่อโฆษณาต่าง ๆ นักเรียนในช่วงวัยนี้ยังขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) ที่จำเป็นในการประเมินและแยกแยะข้อมูลที่ได้รับจากสื่อได้อย่างถูกต้องและมีวิจารณญาณ ส่งผลให้เกิดการเข้าใจผิด และการตัดสินใจที่ไม่เหมาะสมในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ (Anna et al., 2025) หากเด็กและเยาวชนมีการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่

ไฟฟ้าที่สูง จะส่งผลให้มีแนวโน้มในการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และไม่สูบบุหรี่ไฟฟ้าในอนาคต (ปริญญาดาราสวรรณ์ และณัฐกฤตา ศิริโสภณ, 2567)

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่มุ่งสำรวจพฤติกรรมและผลกระทบจากการรับชมโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มผู้ใหญ่ หรือผู้ที่มีการศึกษาระดับสูง แต่ยังขาดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีความเปราะบางทางพัฒนาการและทัศนคติ อีกทั้งมีแนวโน้มสูงที่จะเผชิญและเข้าถึงสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าผ่านสื่อออนไลน์และช่องทางต่าง ๆ (Li et al., 2021) ช่องว่างทางองค์ความรู้จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาเชิงลึกเพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการกำหนดมาตรการป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดแก่เยาวชนอย่างเหมาะสม จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับการประเมินและการตีความโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าผ่านสื่อออนไลน์ การพัฒนาโปรแกรมนี้มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล และช่วยให้เยาวชนมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อที่มีเนื้อหาหลอกลวงหรือบิดเบือนข้อมูล กระบวนการพัฒนาโปรแกรมใช้แนวทางที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ประกอบด้วย การสืบค้นข้อมูล การบรรยายประกอบสื่อ การวิเคราะห์กรณีศึกษาจากโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้า การทำกิจกรรมกลุ่ม การระดมสมอง และการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ในชั้นเรียน พร้อมทั้งมีการประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจแนวทางการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรหรือแนวทางการสอนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในวงกว้าง เพื่อป้องกันและลดการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาสุขภาพที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ระเบียบวิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีการศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยกำหนดทฤษฎี กระบวนการ และกลยุทธ์ในการประยุกต์ใช้ ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อจัดทำ

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สุขศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Intervention Mapping: IM) โดยมี 6 ขั้นตอน (Bartholomew et al., 2016) ดังนี้

1) **การประเมินความต้องการ หรือวิเคราะห์ปัญหา** โดยขั้นตอนนี้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและประเมินความต้องการ ผลการศึกษาพบว่าแนวโน้มการใช้บุหรี่ไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และตอกย้ำความจำเป็นในการดำเนินการป้องกันอย่างจริงจัง เยาวชนที่มีความรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าในระดับสูง มีโอกาสเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้าน้อยลง และสามารถลดความเสี่ยงต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในอนาคตได้ ความรู้เท่าทันดังกล่าวทำให้เยาวชนสามารถระบุและเข้าใจกลยุทธ์ทางการตลาดที่มุ่งเป้าไปยังเด็กและเยาวชน ตลอดจนสามารถตัดสินใจอย่างมีสติและปฏิเสธการใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ได้อย่างมั่นใจ พร้อมทั้ง ในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนว่าเป็นเยาวชนช่วงวัยใด อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนใด และระบุผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น คุณครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้สามารถดึงข้อมูลและมุมมองที่หลากหลายมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ถูกต้องและสะท้อนสถานการณ์จริงมากที่สุด

2) **การออกแบบตารางความสัมพันธ์เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนปัจจัยเชิงสาเหตุ** จากขั้นตอนที่ 1 เพื่อสร้างตารางความสัมพันธ์ ในการระบุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์กับปัจจัยเชิงสาเหตุที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงของทักษะการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับบุคคล คือ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3) **การกำหนดทฤษฎี กระบวนการ และกลยุทธ์ในการประยุกต์ใช้** โดยได้นำแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มาใช้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อสร้างความเข้าใจเชื่อมโยงเนื้อหาสู่การใช้งานในชีวิตประจำวัน

4) **การคัดเลือกกระบวนการ และกลยุทธ์เพื่อออกแบบโปรแกรม** โดยคำนึงถึงบริบทของกลุ่มเป้าหมาย และบูรณาการกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป

5) **การกำหนดแผนงานการดำเนินการเพื่อสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน** โดยให้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นได้รับการยอมรับและสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนได้

6) **การสร้างแผนการประเมินผล** โดยออกแบบการประเมินผลของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพและสุขศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้น โดยในขั้นตอนนี้จะเน้นการดำเนินการประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จของโปรแกรมและตรวจสอบประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

เมื่อดำเนินการทั้ง 6 ขั้นตอนดังกล่าว จะได้โปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ยาเสพติดทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โดยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ เนื้อหา และความเหมาะสมของโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ยาเสพติดทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความถูกต้อง (Accuracy Standards) ความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) ความเหมาะสม (Appropriateness) ความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) และความเป็นปervasiveness (Generalizability Stand) ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

โดยเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนสุขศึกษา 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินนโยบายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ และ 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสื่อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ **ด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards)** ประเมินจากความเป็นมาครบถ้วนสมบูรณ์ วัตถุประสงค์ หลักการและแนวคิด กลุ่มเป้าหมาย และความถูกต้องทางวิชาการ และเชื่อถือได้ จำนวน 7 ข้อ **ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards)** ประเมินจากโปรแกรมสามารถทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่เพิ่มขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย และสามารถนำไปขยายผลในกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ จำนวน 3 ข้อ **ด้านความเหมาะสม (Appropriateness)** ประเมินจากความเหมาะสมในด้านทฤษฎี กลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงาน และการยืดหยุ่นต่อผู้จัดกิจกรรม จำนวน 4 ข้อ **ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards)** ประเมินจากความสะดวกต่อการนำไปใช้ ขั้นตอนการดำเนินงาน การประยุกต์และบูรณาการในกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 ข้อ และ**ด้านความเป็นปervasiveness (Generalizability Stand)** ประเมินจากความสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการอ้างอิงทางวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม จำนวน 3 ข้อ รวมทั้งหมด 22 ข้อ และกำหนดระดับการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็น 5 ระดับ ได้แก่ คุณภาพระดับดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ และปรับปรุง มีคำถามปลายเปิดให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ยาเสพติดทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. ติดตามผลการตรวจสอบและรวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในด้านความถูกต้อง การเรียบเรียงประโยค และการใช้ภาษาที่ชัดเจน เพื่อช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการตีความให้ดียิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณภาพโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยใช้เกณฑ์ของ Best (Best J, 1977) ตามคะแนนที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 มีคุณภาพอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 มีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 มีคุณภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ยาไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการและความสำคัญของโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ยาไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากบุหรี่ยาไฟฟ้าเป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบรูปแบบใหม่ที่ไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพ เนื่องจากมีสารนิโคตินปริมาณสูง โลหะหนัก สารก่อมะเร็ง และในสารปรุงแต่งน้ำยาบุหรี่ยาไฟฟ้ายังมีสารเคมีอื่น ๆ หลายชนิด สำหรับประเทศไทยจากการสำรวจการบริโภคยาสูบของเยาวชน พ.ศ. 2565 พบนักเรียนอายุ 13 – 15 ปี สูบบุหรี่ไฟฟ้าย่อยละ 17.6 เพิ่มขึ้นถึง 5.3 เท่า จากร้อยละ 3.3 ในปี พ.ศ. 2558 ถือว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด พร้อมทั้งสังคมปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์แบบไร้เขตจำกัด กลุ่มธุรกิจบุหรี่ยาไฟฟ้า ใช้กลยุทธ์หลอกล่อให้นักสูบหน้าใหม่ ที่เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ครอบครองพื้นที่การขายและการสื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์ไว้ทุกสื่อ ซึ่งก่อให้เกิดการเข้าถึงของเยาวชน การแพร่กระจายของผลิตภัณฑ์ที่รวดเร็ว ซื้อง่าย โฆษณาอย่างเสรี สื่อสารความเชื่อที่ผิด และสร้างค่านิยมใหม่ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การสร้างเสริมพฤติกรรมป้องกันการใช้บุหรี่ยาไฟฟ้า หากเด็กและเยาวชนมีการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ยาไฟฟ้ามากขึ้น จะส่งผลให้มีแนวโน้มในการป้องกันการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และไม่สูบบุหรี่ไฟฟ้าในอนาคต

ดังนั้น โปรแกรมจะช่วยการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาเกี่ยวกับบุหรี่ยาไฟฟ้าทางอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายมีทักษะในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินค่าสื่อ และการเลือกใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ซึ่งผล การศึกษานี้ จะสามารถทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กและเยาวชน ได้รู้เท่าทันสื่อ โฆษณาเกี่ยวกับบุหรี่ยาไฟฟ้า มีทักษะในการใช้สื่อได้อย่างรู้เท่าทัน เป็นบุคคลที่ใช้สื่อได้อย่างสร้างสรรค์ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดี และทำประโยชน์ให้กับสังคมอย่างสูงสุดต่อไป

องค์ประกอบที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ยาไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ยาไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

องค์ประกอบที่ 3 บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

3.1) ผู้ใช้โปรแกรม หมายถึง คุณครู หรือบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวข้องกับรายวิชาสุศึกษา งานอนามัยโรงเรียน หรืองานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีบทบาทการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1) ศึกษารายละเอียดของโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตก่อนการดำเนินการ จนเกิดความมั่นใจในการจัดกิจกรรม

2) วางแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

3) จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ให้ครบและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้

4) การสนับสนุน แนะนำ และให้กำลังใจพร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้พัฒนาตนเองให้มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

5) ดำเนินการแจ้งผลการประเมินการเรียนรู้ หรือผลการตรวจเอกสาร หรือผลงานให้นักเรียนทราบทุกครั้ง ทั้งนี้มีการแสดงความชื่นชมในส่วนที่ดีและชี้จุดที่ควรปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งขอเสนอแนะเพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง

6) ผู้ใช้โปรแกรมดำเนินการประเมินผลการใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งตามแนวทางการตรวจสอบและการประเมินผลที่กำหนดไว้ พร้อมทั้ง รายงานผลการใช้โปรแกรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงต่อไป

3.2) นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษา โดยมีบทบาทการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1) นักเรียนต้องมีความตระหนักและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนแนวคิดในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามขั้นตอนที่ผู้ใช้โปรแกรมเสนอแนะแนวทาง เพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่สำคัญ

2) มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

3) แสวงหาความรู้ และกระตือรือร้นกับกิจกรรมในรายวิชา

4) ตั้งคำถาม คิดใคร่ครวญ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ วิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ กลาแสดงออกในการสะท้อนความรู้ ความคิด ความรู้สึก หรือลงมือปฏิบัติในการเข้าร่วมกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อนและผู้ใช้โปรแกรมด้วยความตั้งใจ

5) ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้โดยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้

3.3) ผู้ปกครอง หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือจารีตประเพณีในการดูแล อบรม เลี้ยงดู และอบรมสั่งสอนเด็ก ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา อาจเป็นบิดา มารดา หรือบุคคลอื่นที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กแทน เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติ หรือผู้ดูแลที่ได้รับมอบหมาย

1) ผู้ปกครองสามารถกระตุ้นหรือเสริมกิจกรรมในบ้าน เช่น การพูดคุย วิเคราะห์โฆษณาร่วมกับบุตรหลาน

2) เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้สื่ออย่างมีวิจารณญาณ หากขาดแบบอย่างที่ดีจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียนโดยตรง

3) ช่วยประเมินความเปลี่ยนแปลงของบุตรหลานหลังเข้าร่วมโปรแกรม

3.4) ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกัน มีการติดต่อสัมพันธ์ เกื้อกูลกัน และมีวิถีชีวิตร่วมกันภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเดียวกัน อาจรวมถึงองค์กร หน่วยงาน และกลุ่มเครือข่ายในพื้นที่ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน

1) ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง เช่น การจำกัดการโฆษณาบุหรี่ปัฟฟายในพื้นที่ รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลและกรณีศึกษา เช่น การเป็นแหล่งตัวอย่างสถานการณ์จริง ที่สามารถนำมาใช้ในกิจกรรมเรียนรู้

2) ช่วยติดตามผลลัพธ์ด้านพฤติกรรมเยาวชนในระยะยาว

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟายทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่ศึกษา จำนวน 4 แผนกิจกรรม โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที บูรณาการเข้ากับรายวิชาสุขศึกษา หรือรายวิชาพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ตามบริบทของสถานศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างของโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟายทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	กลวิธีทางสุขศึกษา
“วิเคราะห์สื่ออย่างถูกวิธี”	หลักการตีความ และตรวจสอบเนื้อหา หลักการเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสียของเนื้อหาเกี่ยวกับสื่อ หลักการวิเคราะห์องค์ประกอบของสื่อเบื้องต้น และสารนิโคตินในบุหรี่ปัฟฟาย	นักเรียนสามารถวิเคราะห์สื่อของโฆษณาบุหรี่ปัฟฟายทางอินเทอร์เน็ตได้	1. การบรรยายประกอบสื่อ 2. การใช้กรณีศึกษาตัวอย่างโฆษณาบุหรี่ปัฟฟาย 3. การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้หน้าชั้นเรียน
“ถูกคิดเมื่อได้รับสื่อ”	หลักการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้หลักการ PROMPT แนวทางการตัดสินใจ	นักเรียนสามารถประเมินค่าสื่อของโฆษณาบุหรี่ปัฟฟายทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้	1. การบรรยายประกอบสื่อ 2. การใช้กรณีศึกษาตัวอย่างโฆษณาบุหรี่ปัฟฟาย 3. การทำกิจกรรมกลุ่ม และระดมสมอง

ชื่อแผน การจัดการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ ที่คาดหวัง	กลวิธีทางสุศึกษา
	และเลือกใช้ข้อมูลที่ต้องการ และ ข้อเท็จจริง/ค่าผลกลางของบุหรื ไฟฟ้า		4. การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หน้าชั้นเรียน
“เข้าถึงสื่ออย่างไรถึง ปลอดภัย”	วิธีการสืบค้นข้อมูลอย่างถูกต้อง หลักการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ น่าเชื่อถือ และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ บุหรืไฟฟ้า โทษ พิษภัย ผลกระทบต่อ สุขภาพ	นักเรียนสามารถเข้าถึง ข้อมูลและสืบค้นข้อมูล ได้อย่างถูกต้อง และน่าเชื่อถือ	1. การบรรยายประกอบสื่อ 2. การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หน้าชั้นเรียน 3. การสืบค้นข้อมูล
“สร้างสรรค์สื่อ อย่างมีประสิทธิภาพ”	เทคนิคการสร้างสื่อ อย่างสร้างสรรค์ และการใช้สื่อ ออนไลน์ให้เป็น และกลยุทธ์ธุรกิจบุหรื ไฟฟ้า	นักเรียนสามารถ ใช้สื่อออนไลน์ ได้อย่างสร้างสรรค์	1. การทำกิจกรรมกลุ่ม และระดม สมอง 2. การนำเสนอ และแลกเปลี่ยน เรียนรู้หน้าชั้นเรียน

องค์ประกอบที่ 5 การติดตามและการประเมินผล โดยการวัดและประเมินผลการใช้โปรแกรมจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรืไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีการติดตาม จำนวน 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การตรวจสอบและการประเมินผลก่อนการดำเนินการ ระยะที่ 2 การตรวจสอบและการประเมินผลระหว่างดำเนินการ และระยะที่ 3 การตรวจสอบและการประเมินผลหลังการดำเนินการ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อการประเมินประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรืไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

องค์ประกอบที่ 6 การบริหารจัดการโปรแกรม จะมีประสิทธิผลและสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เมื่อการดำเนินการจัดกิจกรรมตามรูปแบบของโปรแกรม มีปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารจัดการการใช้โปรแกรม ดังนี้

1) หน่วยงานที่รับผิดชอบ ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรืไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมุ่งเน้นการบรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรมอย่างจริงจัง เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันพฤติกรรม การสูบบุหรืไฟฟ้าให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพศ และช่วงวัยของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

2) หน่วยงานอำนวยการด้านการปฏิบัติ ต้องมอบหมายผู้รับผิดชอบโปรแกรมอย่างน้อย 1 ท่าน เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการโปรแกรมอย่างเป็นระบบ ตามรูปแบบกิจกรรมของกระบวนการเรียนรู้ที่กำหนด ผู้รับผิดชอบควรมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีความยืดหยุ่น สามารถสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งเสริมสร้างกำลังใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเอง

3) ผู้รับผิดชอบโปรแกรม สามารถดำเนินการปรับและประยุกต์ใช้โปรแกรมให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และกลุ่มนักเรียน โดยเป็นไปตามข้อตกลงกับหน่วยงานอำนวยการด้านการปฏิบัติ ทั้งนี้ ผู้รับผิดชอบยังมีหน้าที่รายงานผล การใช้โปรแกรมต่อผู้บริหารหน่วยงาน พร้อมจัดส่งข้อเสนอแนะและข้อปรับปรุงแก้ไขให้แก่หน่วยงานอำนวยการด้าน วิชาการ เพื่อใช้ในการพัฒนา และปรับปรุงโปรแกรมให้เหมาะสมกับบริบทและหลักวิชาการต่อไป หลังจากสิ้นสุดการ ดำเนินงาน

2. ผลการประเมินโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟ้าทาง เครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการประเมินโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟ้าทาง เครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($M=4.64$, $SD=0.60$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพของโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ปัฟฟ้าทาง เครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ($n=3$)

ลำดับ	รายการประเมิน	M	SD	การแปลผล
1	ความถูกต้อง (Accuracy Standards)			
	ความเป็นมาครบถ้วน สมบูรณ์	4.67	0.58	ดีมาก
	วัตถุประสงค์ครบถ้วน สมบูรณ์	4.67	0.58	ดีมาก
	หลักการและแนวคิดน่าเชื่อถือได้	4.33	1.15	ดี
	กลุ่มเป้าหมายของโปรแกรม มีรายละเอียดที่ระบุไว้ครบถ้วน	4.67	0.58	ดีมาก
	ระบุวิธีการใช้ได้ครบถ้วน	4.67	0.58	ดีมาก
	ผลที่คาดว่าจะได้จากโปรแกรมมีความครบถ้วน สมบูรณ์	4.67	0.58	ดีมาก
	ความถูกต้องทางวิชาการ เชื่อถือได้	4.33	1.15	ดี
	ภาพรวมด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards)	4.57	0.52	ดีมาก
2	ความเป็นประโยชน์ (Utility Standards)			
	สามารถช่วยให้เกิดผลผลิต คือ กลุ่มเป้าหมายมีทักษะการรู้เท่าทัน สื่อที่เพิ่มขึ้น	4.67	0.58	ดีมาก
	ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ อัตราการสูบบุหรี่ปัฟฟ้า ของในนักเรียนลดลงได้	4.33	1.15	ดี
	สามารถนำไปขยายผลในกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้	4.67	0.58	ดีมาก
	ภาพรวมด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards)	4.56	0.77	ดีมาก

ลำดับ	รายการประเมิน	M	SD	การแปลผล
3	ความเหมาะสม (Appropriateness)			
	มีความเหมาะสมกับการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	4.33	0.58	ดี
	มีความเหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	4.67	0.58	ดีมาก
	มีความเหมาะสมต่อบริบทของส่วนงานในการส่งเสริมทักษะในการรู้เท่าทันสื่อ โดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษา	5.00	0.00	ดีมาก
	มีความยืดหยุ่นต่อผู้จัดกิจกรรม	4.67	0.58	ดีมาก
	ภาพรวมด้านความเหมาะสม (Appropriateness)	4.67	0.14	ดีมาก
4	ความเป็นไปได้ (Feasibility Standards)			
	ง่ายต่อการนำไปใช้	4.67	0.58	ดีมาก
	มีความเป็นขั้นเป็นตอน	5.00	0.00	ดีมาก
	ความเป็นไปได้ในการดำเนินการ	5.00	0.00	ดีมาก
	ความเป็นไปได้ในการดำเนินการภายใต้ส่วนงานผู้จัดกิจกรรมตามโปรแกรมได้	5.00	0.00	ดีมาก
	สามารถประยุกต์และบูรณาการในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้จริง	4.67	0.58	ดีมาก
	ภาพรวมด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards)	4.87	0.12	ดีมาก
5	ความเป็นปรนัยทั่วไป (Generalizability Stand)			
	สามารถนำไปสู่การเป็นที่ยอมรับได้ในทางวิชาการ	4.67	0.58	ดีมาก
	สามารถนำไปใช้ในการอ้างอิงการดำเนินการเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ยาเสพติดทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้	4.33	1.15	ดี
	สามารถนำไปใช้ในการอ้างอิงทางวิชาการได้	4.33	1.15	ดี
	ภาพรวมความเป็นปรนัยทั่วไป (Generalizability Stand)	4.44	0.96	ดี
	ภาพรวมของโปรแกรม	4.64	0.43	ดีมาก

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ยาเสพติดทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การวิจัยครั้งนี้ ได้พัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเพิ่มทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โปรแกรมนี้ประกอบด้วยแผนกิจกรรมสุขศึกษา 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 "วิเคราะห์สื่ออย่างถูกวิธี" กิจกรรมที่ 2

"นึกคิดเมื่อได้รับสื่อ" กิจกรรมที่ 3 "เข้าถึงสื่ออย่างไรถึงปลอดภัย" และกิจกรรมที่ 4 "สร้างสรรค์สื่ออย่างมีประโยชน์" โดยแต่ละกิจกรรมการเรียนการสอนจะจัดขึ้นสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที โดยสามารถบูรณาการเข้ากับรายวิชาสุขศึกษา หรือรายวิชาพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ตามบริบทของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริง การมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์ รวมถึงการมีบทบาทและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อ โฆษณาบุหรี่ยาเสพติดทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยกลวิธีการต่าง ๆ เช่น การสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการคิด การอภิปรายกลุ่ม การใช้กรณีศึกษา การสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน และพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อ พบว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อของกลุ่มแกนนำเยาวชนได้ (อุลิสซา ครุฑเสน, 2556) นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พัฒนาแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สุขศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วย (Intervention Mapping: IM) ในการพัฒนาโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยเน้นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีและกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย (สุพรรณิการ์ เกียรติธำตริ และจักรกฤษณ์ พลราชม, 2564)

2. ผลการประเมินโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อโฆษณามันฝรั่งไฟฟ้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ในการพัฒนาโปรแกรมการสอน สามารถนำแนวคิดหรือทฤษฎีทางการศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ได้หลายรูปแบบ โดยแต่ละทฤษฎีมีจุดเด่นในการอธิบายและกำหนดแนวทางสำหรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน หนึ่งในแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การใช้กระบวนการ Intervention Mapping (IM) ซึ่งเป็นวิธีการวางแผนและออกแบบโปรแกรมที่มีขั้นตอนชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มเป้าหมายให้เกิดผลอย่างยั่งยืน การประยุกต์ใช้ IM ในการพัฒนาโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ไม่เพียงช่วยให้ได้วิธีการที่เหมาะสมต่อบริบทของกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น แต่ยังเอื้อต่อการประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับ คุณครู และผู้พัฒนาโปรแกรม ในการนำไปขยายผลใช้กับกลุ่มนักเรียนอื่น ๆ ในอนาคต ทั้งนี้ มีนักวิจัยหลายท่านได้นำ IM มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ อาทิ การประยุกต์ใช้ IM ในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับซิ่งรถจักรยานยนต์ของนักเรียน โดยออกแบบโครงสร้างแผนกิจกรรม การพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพ (ธัญธร แฝงฤทธิ์ และจักรกฤษณ์ พลราชม, 2565) และการใช้ IM ในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมลดการบริโภคอาหารขยะมูลฝอยในครัวเรือน โดยผ่านกระบวนการ 6 ขั้นตอนของ IM เพื่อสร้างโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ (จักรกฤษณ์ พลราชม และสายฝน กลางชมภู, 2565)

สรุปผลงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้พัฒนารูปแบบโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ที่สามารถช่วยเพิ่มทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมสุขศึกษา จำนวน 4 แผนกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 “วิเคราะห์สื่ออย่างถูกวิธี” กิจกรรมที่ 2 “ถุกคิดเมื่อได้รับสื่อ” กิจกรรมที่ 3 “เข้าถึงสื่ออย่างไรถึงปลอดภัย” และกิจกรรมที่ 4 “สร้างสรรค์สื่ออย่างมีประโยชน์” โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที สามารถบูรณาการเข้ากับรายวิชาสุขศึกษา หรือรายวิชาพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมอื่นๆ ตามบริบทของสถานศึกษา มุ่งเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริง เน้นบทบาท และการมีส่วนร่วมของนักเรียน จากเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาบุหรี่ยาเสพติดทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยกลวิธีการต่างๆ โดยการวัดและประเมินผลการใช้โปรแกรมติดตามและการประเมินผลใน 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การตรวจสอบและการประเมินผลก่อนการดำเนินการ ระยะที่ 2 การตรวจสอบและการประเมินผลระหว่างการดำเนินการ และระยะที่ 3 การตรวจสอบและการประเมินผลหลังการดำเนินการ สำหรับการประเมินคุณภาพของโปรแกรมจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($M=4.64$, $SD=0.43$)

ข้อจำกัด

1. เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการพัฒนาโปรแกรมทางสุขศึกษาและทางพฤติกรรมศาสตร์ ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการทดลองกับผู้เข้าร่วมหรือการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจากมนุษย์โดยตรง แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้พิจารณาถึงความปลอดภัย และจริยธรรมในการพัฒนาโปรแกรมตามมาตรฐานทั่วไป

2. เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของโปรแกรมควรมีการวิพากษ์แนวทางการออกแบบโดยใช้กระบวนการที่หลากหลาย เช่น เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและทรรศนะการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่หลากหลายเพื่อนำมาพัฒนาโปรแกรมให้สมบูรณ์ เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมนี้นิยะยาว โดยทดลองใช้งานกับนักเรียนจากโรงเรียนหลายแห่ง เพื่อให้สามารถประเมินประสิทธิผลและผลกระทบที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้ใช้งานจริง การทำการศึกษาผลกระทบจากการใช้โปรแกรมในระยะยาวจะช่วยให้มีข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงโปรแกรมในอนาคต นอกจากนี้ ควรมีการประเมินด้านจริยธรรมเพิ่มเติมหากโปรแกรมมีการทดลองในกลุ่มผู้ใช้งานจริง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ นายแพทย์ชยนันท์ สิทธิบุศย์ ผู้อำนวยการกองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ และรักษาการนายแพทย์ทรงคุณวุฒิ กรมควบคุมโรค นายพงศกร ชุ่มแจ่ม รองผู้อำนวยการ

โรงเรียนวัดชนินิมิต และนางสาวนรินทร์า ไชยพาน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ สำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพเป็นอย่างสูงที่ตรวจสอบความถูกต้อง เนื้อหา ความเหมาะสม และให้ข้อเสนอแนะกับโปรแกรมนี้

เอกสารอ้างอิง

- กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ. (2568). รายงานประจำปี 2567 กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ. https://ddc.moph.go.th/otpc/journal_detail.php?publish=16717
- เกสรี สมประสงค์. (2567). อิทธิพลของ Influencer บนสื่อโซเชียลมีเดีย Facebook Instagram และ Tiktok ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 7(1), 63-77.
- จักรกฤษณ์ พลราชม และสายฝน กลางชมภู. (2565). การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*. 31(3), 447-460.
- ธัญยธร แฝงฤทธิ์ และจักรกฤษณ์ พลราชม. (2565). การนำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขีรถจักรยานยนต์. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 7(7), 101-109.
- ปริญญดา คาระสุวรรณ และณัฐกฤตา ศิริโสภณ. (2567). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการบริโภคบุหรี่ยิเล็กทรอนิกส์ของเยาวชน : การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. *วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น*. 31(2), 101-109.
- ภัณฑิรา ปริญญารักษ์, ปรัชญา ตาใจ, อธิชา ฉันทวุฒินันท์ และปณิดา ดิศวนนท์. (2565). อิทธิพลของข้อมูลข่าวสารต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจสูบบุหรี่ไฟฟ้า. *วารสารควบคุมโรค*. 48(3), 539-550.
- มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2560). วิจัยวิจัยรณรงค์สูบบุหรี่ไฟฟ้า กระตุ้นพฤติกรรมสูบบุหรี่มวนเพิ่ม. https://www.ashthailand.or.th/old/th/news_page.php?id=1122&utm_source=chatgpt.com
- ศรีณญา เบญจกุล. (2564). เปิดผลสำรวจคนไทยกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้า. <https://www.hfocus.org/content/2021/10/23345>
- สุพรรณิการ์ เกียรติธำตริ และจักรกฤษณ์ พลราชม. (2564). การประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการพัฒนาโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของอาสาสมัครประจำหมู่บ้านสำหรับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล. *วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ*. 14(2), 74-88.
- อุลิสซา ครุฑเสน. (2556). แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*. 6(3), 276-285.
- ไพฑูรย์ สอนทน, นฤมล จันทร์มา และอัมพน สอนทน. (2566). ความชุกของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การใช้กัญชา และการสูบบุหรี่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดเพชรบูรณ์. https://cads.in.th/cads/content?id=324&utm_source=chatgpt.com

- Anna B, Kelvin C, Debra B. (2015). The influence of the social environment on youth smoking status. *Prev Med.* 81, 309-313.
- Bartholomew LK, Parcel G, Kok GS, Gottlieb N. (2016). *Planning health promotion program: an Intervention mapping approach.* 4th Edition, John Wiley & Sons, Inc.
- Best J. (1977). *Research in education.* 3rd Edition. Prentice hall, New Jersey.
- Centers for Disease Control and Prevention. (2024). *Health effects of cigarettes: cardiovascular disease.* <https://www.cdc.gov/tobacco/about/cigarettes-and-cardiovascular-disease.html>
- Li X, Kaiser N, Borodovsky JT, Riordan R, Kasson E, Cao C, Cavazos-Rehg PA. (2021). *National trends of adolescent exposure to tobacco advertisements: 2012-2020.* *Pediatrics.* 148(6), e2021050495.
- U.S. National Institute on Drug Abuse. (2024). *Nicotine and tobacco.* <https://nida.nih.gov>
- World Health Organization. (2023). *Tobacco and e-cigarettes: The global health risks.* <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>